

בשלח ב

דרובא ביותר ניט עסן פת בסעודה שלישית; זיי פלעגן יוצא זיין די סעודה מיט א טעימה כלשהי.

דער טעם הדבר איז: היות די דריטע סעודה ווערט אָפּגעלערנט פון דעם דריטן מָאָל „היום“ וואָס שטייט אין פסוק, וואו תורה זאָגט „היום“ לא (תמ- צאוהו) — די שלילה פון געפינען דעם מן — איז דעריבער מתאים אַז אין דער סעודה שלישית זאָל דאָס זיין ניכר דורך ניט עסן קיין פת, בדוגמא צו „לא תמצאוהו“ פון מן (לחם).

די הסברה (הפנימית) דערפון ווי מבואר אין חסידות: די דריטע סעודה פון שבת איז כנגד דעם שבת דלעתיד לבוא (ווי עס שטייט (אויך) אין ב"ח¹⁰), ביי וועלכן עס שטייט „עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתי כו“, און די המשכה איז דעמולט פון בחי „אין“ (ווי עס שטייט אין בחי¹²) — דעריבער איז אויך די סעודה ניט קיין סעודה רגילה,

לומר, שיצא י"ח סעודה שלישית באכילת מזונות שאחרי הקידוש שהרי ה' קידוש במקום סעודה (וראה שקו"ט בכגון זה — פס"ד להצ"צ (חידושים לרי"ו) שנו, סע"ג ואילך. ובארוכה — שו"ת דברי נחמי" ס"ז ואילך. ואכ"מ).

(8) לבוש סרצ'א סיה. וראה גם פס"ד להצ"צ שם שנו, סע"ב.

(9) ראה היום יום שם. מאה שערים מד, א. אה"ת פרשתנו ע' תרכא וע' תרלא. המשך תעריב ח"ב ע' אקכו ואילך. וראה גם המשך תרס"ו ע' תקמב. ולהעיר גם ממגיד מישרים פ' צו ד"ה אור ליום שליש.

(10) אר"ח שם. ומה שכתב שהוא כנגד הסעודה דלעיל (דליותו ובת וזוג) — ראה לקמן סע"ז והערה 34.

(11) ברכות יז, א.

(12) ע"ה פ' פרשתנו כאן. הובא גם בפס"ד להצ"צ שם.

א. פון דעם פסוק¹ „ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה“, וואו עס שטייט דריי מאל דער וואָרט „היום“ בנוגע אכילת המן בשבת, לערנען אָפּ חז"ל² דעם חיוב פון אכילת שלש סעודות בשבת.

און כאָטש אַז סעודה איז עיקרה אכילת פת³, געפינט מען אָבער אַז בנוגע דער סעודה שלישית ווערט געבראַכט אין שו"ע⁴ אַ מחלוקת הפוסקים: עס זיינען דאָ דיעות אַז אויך בסעודה שלישית דאַרף זיין אכילת פת:

און „יש מקילין . . שיכול לקיים סעודה ג' בכל מאכל העשוי מחמשת המינים שמברכים עליו במ"מ שהוא נקרא מזון, ויש מקילין עוד שיכול לקיימה גם כן בדברים שדרך ללפת בהן את הפת כגון בשר ודגים וכיוצא בהם . . ויש מקילין עוד שאפילו בפירות יכול לקיימה“⁵.

און דער אַלטער רבי בשולחנ' איז מסיים: „ואין לסמוך כלל על כל זה אא"כ א"א כלל בענין אחר כגון שהוא שבע ביותר וא"א לו לאכול פת בלא שיצער את עצמו“.

אף על פי כן איז ידוע דער מנהג פון רבותינו נשיאנו⁶, אַז זיי פלעגן ברובא

(1) פרשתנו טז, כה.

(2) שבת ק"ו, סע"ב. ולדעת אדה"ז (שו"ע אר"ח ר"ס רעד) לימוד זה הוא רק „רמז“.

(3) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ה. ס"י קפח ס"י.

(4) אר"ח סרצ'א סיה (בשו"ע אדה"ז — ס"ז).

(5) לשון אדה"ז שם.

(6) שם. מהמחבר שם.

(7) וראה היום יום כב אדר א.

בספר השיחות תש"ז ע' 29 (וראה סה"ש תרצ"ז ע' 217), שמנהג כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בשבתות החורף ה' לקדש אחרי תפלת שחרית, להתפלל מנחה, ולפני שקיעת החמה ליטול ידיו לסעודה. ויש

העונג וואס אין דעם.

לפי זה — אז ביי אלע סעודות שבת אין זייער ציווי פארבונדן מיט עונג און נישט מיט דער אכילה כשלעצמה — איז אין א פאל וואו א מענטש האט צער פון דער אכילה, איז נישט נאר אז אויף אים ליגט נישט קיין חיוב אכילה, נאר נאכ-מער — עס איז דא א צד חיוב נישט צו עסן (און דער לשון פון אלטן רבי'ן: „אין צריך לצער את עצמו לאכול“ מיינט אפשר — אז ער דארף נישט און כמעט טאר נישט), ווייל אזא אכילה איז דער היפך ענינים פון סעודות שבת, היפך העונג,

ע"ד ווי דער אלטער רבי שרייבט בפירושו¹⁷ בשייכות מיט דעם ענין פון תענית און העדר האכילה בשבת, אז „אדם שהאכילה מזקת לו שאז עונג הוא לו שלא לאכול, א"צ לאכול כלל וכמעט שאסור לו לאכול שלא יצטער בשבת“.

און כשם ווי דאס איז בנוגע מניעת האכילה בכלל, עד"ז איז אויך בנוגע פרטי האכילה¹⁸: אויב ער האט צער פון עסן פת בסעודת שבת — איז ביי אים מלכתחילה דער חיוב נישט צו עסן קיין פת; ואדרבה, אויב ער וועט יע עסן פת, וועט ער טאן א זאך וואס איז היפך הכוונה פון סעודת שבת.

ד. לפי זה יש לומר:

דאס וואס ס'איז לכתחילה פאראן א חיוב פון אכילת פת בסעודה שלישית, איז עס דוקא ווען ביים אדם איז עס אן ענין פון עונג;

משא"כ ווען ער האט נישט קיין עונג פון אכילת פת: וויסנדיק באמונה שלימה

(17) סרצ'א ס"א.

(18) סרפ"ח שם.

(19) וראה גם שו"ע אדה"ז סרמ"ב ס"ז גבי המצטער באכילת דגים.

און אין איר איז מודגש דער „לא (תמ' צאוהו)“ — מ'עסט נישט קיין פת, מ'איז יוצא מיט א טעימה כלשהי.

ב. תורתנו הקדושה איז א תורה אחת, און פנימיות התורה (ומנהגי') און חלק ההלכה שבתורה זיינען „כולא חד“¹³ — ד.ה. אז אלע חלקי התורה זיינען מתאים איינער מיט די אנדערע און זיינען עולה בקנה אחד — איז פאר-שטאנדיג אז מנהג גדולי ישראל (וההולכים בעקבותיהם) לכתחילה ע"פ פנימיות התורה, איז נישט א „קולא“ און „דיעבד“ ע"פ הלכה — מצדם, ח"ו.

דארף מען פארשטיין: הן אמת אז לויטן הסבר בפנימיות הענינים איז סעודת שלישית העכער פון אכילה און דאס איז א נתינת טעם אויף נישט צו עסן פת — אבער ע"פ הלכה איז דאס פארט א „קולא“, ביז ווי דער אלטער רבי זאגט „ואין לסמוך כלל על כל זה“¹⁴ (סיידן אין פאל פון „בדיעבד“, ווען ער איז זייער זאט פון פריער) — איז ווי איז דאס מתאים מיט דעם וואס ע"פ חסידות איז א הידור נישט צו עסן פת?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

וועגן דער מצות אכילת שלש סעודות בשבת, זאגט דער אלטער רבי¹⁵: „שמצות סעודות שבת אינה אלא בשביל עונג“, ד.ה. אז ביי אלע דריי סעודות שבת איז דער חיוב נישט צום אכילה (פון פת) כשלעצמה¹⁶, נאר דער ענין

(13) דנגלה ונסתר דתורה הם גופא ונשמא דאורייתא (זח"ג קנב, א).

(14) ואף שבהגהה (להמרי"ל) לשו"ע אדה"ז ס"ה קפח שם שיוצאים כל הג' סעודות במוזנות — הרי הלשון בהיום יום שם: „איוה דבר“.

(15) שו"ע ארח סרפ"ח ס"ב. ועד"ז כתב לגבי סעודה שלישית — סרצ'א ס"א. וראה גם סקס"ז סכ"ג.

(16) כבאכילת פסח, קרבנות בכלל ועוד.

סעודה אין דעם זמן, ווי יוהכ"פ וואס איז אסור באכילה [ע"ד ווי מען געפינט²² אז רשב"י האט פארביטן די סעודה שלישית פון ערב פסח שחל להיות בשבת מיט דברי תורה (אויף מעשה מרכבה)]; פאר-וואס פארבינדט מען דאס מיט דער הנהגה אז עס מוז זיין א טעימה (עכ"פ — פון פירות)?

בכמה מקומות אין חסידות²³ איז משמע, אז דאס וואס ביי סעודה שלי-שית דארף זיין א טעימה כלשהי — ניט ווי יוהכ"פ וואס איז אסור באכילה — איז דאס ניט מצד מעלת הסעודה שלי-שית, נאר פארקערט, ווייל דאס איז ניט מער ווי מעין עוה"ב (ויוהכ"פ).

אבער אין א רשימה פון כ"ק מ"ח אדמו"ר²⁴, בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע איז געשריבן: „הא דסעודה שלישית היום לא גוי היינו שא"צ פת, אבל צריך לטעום איזה דבר, וא"ר יוסי²⁵ יהא חלקי מאוכלי ג' סעו-דות —

וואס פון דעם לשון והמשך הענין „צריך לטעום איזה דבר“ און בריינגט ע"ז מאמר ר' יוסי „יהא חלקי כו“ — איז משמע אז דער „צריך לטעום כו“ איז א מעלה ועילוי (פון סעודה שלישית).

אויך איז לכאורה ניט גלאטליך, וואס דער רבי נ"ע ברענגט דעם מאמר פון ר' יוסי אלס הוכחה לדבריו: אויב ער רעדט דא וועגן דעם חיוב פון אכילת סעודה שלישית ע"פ הלכה — דארף געבראכט ווערן לכל לראש דער עצם חיוב²⁶; און

22) זח"ג צה, א — הובא במג"א סתמיד סקיב (בשם השליה).

23) אוה"ת, המשך תרס"ז והמשך תער"ב שבהערה 9.

24) נעתקה בהיום יום שבהערה 7.

25) שבת ק"ה, ב.

26) אף שמאמר ר' יוסי הובא גם בטור (ועוד)

אז אין דער צייט פון סעודה שלישית, רעוא דרעוין, איז מאיר די בחי' פון „היום לא“, בחי' „אין“; און אז דאס איז א זמן מעין יוהכ"פ (וואס רופט זיך „שבת שבתו“) און מעין עוה"ב (וואס „אין בו לא אכילה ולא שתי“) — און דערפאר איז פאר אים א צער צו עסן פת — דעמולט איז מלכתחילה ניט חל דער חיוב צו עסן פת בסעודה שלישית, ואדרבה: בא עס איז א הידור ע"פ הלכה ער זאל זיך ניט מצער זיין מיט אכילת פת, נאר יוצא זיין די סעודה מיט טועם זיין כלשהי²⁰.

ווייל אז דערפאר איז געווען מנהג רבותינו נשיאנו צו יוצא זיין די סעודה מיט א טעימה כלשהי, ווייל זיי האבן געפילט דעם אור וואס איז מאיר בסעודה שלישית²¹, והחסידים — זיינען דאך מקושר צו זיי, לערנען תורתם (ע"מ לעשות) און גייען בדרכיהם.

ה. מען דארף נאך אבער פאר-שטיין:

וויבאלד אז אין דעם זמן פון מנחת שבת איז מאיר די בחי' פון „היום לא“ — האט לגמרי ניט געדארפט זיין קיין

20) וע"ד משנת (לקו"ש חכ"ט ע' 212: 218) בענין שינה בסוכה — דאחרי שדיבר כ"ק אדמו"ר האמצעי בענין שינה בסוכה מצד המקיפים דבינה, הרי השנה של אלו המרגשים את המקיפים או הולכים באורחותיו של אדמו"ר האמצעי — בגדר צער, והמטעם פטור מן הסוכה.

21) לפי זה יש לבאר מ"ש בשית ליל ב' דחגה"ס תרפ"ט (ה"ש תרפ"ט ע' 30) — שאחרי ביאת אדה"ן מפ"ב בפעם ה' ואמירת הדרוש שבו הזכיר את הענין דהיום לא, הפסיקו לאכול סעודה שלישית (בבית הרב).

לפי שאז בביאתו מפ"ב (והעיקר בפעם ה') התחיל הדא"ח להיות מצד הפנימיות דוקא* (ספר השיחות תורת שלום ע' 26) — אז פעלה אמירת הענין דהיום לא בפנימיות, שהרגשת ענין זה תהי' באופן שתפעול צער בהאכילה ועונג בהעדרה.

ער זאל קענען עסן סעודה שלישית³¹ — ווייל עס איז שווער צו זאגן אז אויף אזא דבר הפשוט זאל זיך ר' יוסי ווינטשן „הא חלקי“.

ז. וי"ל הביאור בזה³⁰:

דאס וואס עוה"ב איז „אין בו לא אכילה ולא שתי“, מיינט ניט צו זאגן אז דעמולט וועט זיך פארלירן די מעלה פון דעם אידישן גוף, ווייל עס וועט בטל ווערן זיין מציאות אדער עכ"פ — חשיבות: עס מיינט נאר אז בעוה"ב וועט דער חיבור פון גוף מיט נשמה ניט זיין דורך אכילה ושתי גשמית.

וכידוע אז חסידות³² פסק'נט כדעת הרמב"ם³², אז (די שלימות פון) עולם הבא איז דער זמן פון לאחר תחיית המתים — ווען עס וועלן זיין נשמות בגופים: ווייל אין דעם אידישן גוף מצד עצמו איז דא א מעלה מיוחדת.

לפי זה יש לומר, אז דעריבער איז פאראן א מעלה אין דעם וואס ס'איז דא אכילה כלשהי בסעודה שלישית: היות אז די סעודה איז מעין פון לעתיד לבוא, וואס אויך דעמולט וועט זיין א גוף וואס וועט מקבל זיין שכר — ומהאי טעמא דארף דער גוף פילן אויך בסעודה זו אז עונג — דורך דער טעימה כלשהי, צו זאמען מיט דעם ענין פון „אין“, פון „לא (תמצאוהו)“ — און דעריבער עסט ער ניט קיין פת.

ויתירה מזו: עס איז מפורש בכ"מ³³,

(30) בהבא לקמן — ראה גם תשובות וביאורים סוף סי'א ובהערות שם (ע' 58-57).

(31) לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ.

(32) בשער הגמול.

(33) ראה הנסמן בתשובות וביאורים שם. וראה שם, שבלקו"ת משמע שהסעודה הגשמית תהי

(*) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' עור. המו"ל.

אויב דא רעדט זיך בנוגע דעם טעם הפנימי פון „צריך לטעום כו" — וואו איז אין דעם די הוכחה פון ר' יוסי?

ו. וי"ל די הסברה בזה — בהקדים לבאר מאמר ר' יוסי:

לכאורה איז ניט מובן: דער חיוב צו עסן שלש סעודות בשבת איז דאך א דין מפורש בסוגיא שם — איז וואס מיינט ער דא מיט ווינטשן זיך „הא חלקי כו" ²⁷?

דער מהרש"א²⁸ איז מפרש, אז דער טעם וואס ר' יוסי האט געזאגט „הא חלקי מאוכלי שלש סעודות כו" — און אזוי אויך זיין זאגן „הא חלקי“ ביי כמה אנדערע ענינים וואס ווערן דארט גע-בראכט אין גמרא — איז „כדי לזרז את הבריות“.

לכאורה איז עס אבער ניט גלאטק: בשלמא ביי די ענינים, וואס זיינען א הידור, מדת חסידות וכי"ב, איז מתאים צו זאגן דעם לשון „הא חלקי“ כדי לזרז את הבריות — אבער ווי איז מתאים זאגן אט דעם לשון בנוגע צו שלש סעודות, וואס איז א חיוב גמור?

מ'קען ניט ענטפערן²⁹, אז ר' יוסי האט דערמיט געמיינט די באווארעניש פון „החכם עיניו בראשו“, אז ער זאל ניט ממלא זיין כרסו בסעודות הבוקר, כדי

ר"ס רצא — הרי הביא שם עוד מאמרי חז"ל במעלת סעודה שלישית: ובכל אופן הו"ל להביא גם את עצם החיוב.

(27) ע"ז צריך להבין במאמר ר' נחמן (שהובא לאח"ז בגמרא) „יתני לי דקיימית ג' סעודות כו“. וכבר כתבו התוס' (בכורות ב, ב ד"ה שמא) שמכאן ראי' שבזמנם לא היו נוהגין בג' סעודות. וראה מ"ש בזה בחדאג מהר"ל לשבת שם, מחזיק ברכה ר"ס רצא. ולהעיר, שעל גליון הש"ס (וילנא) צוין במאמר ר' יוסי לתוס' הנ"ל.

(28) בחדאג שם.

(29) ע"ז מ"ש במחזיק ברכה שם לגבי ר' נחמן.

הגוף, ובמילא זאגט זיך אַרויס נאָכמער
דער שבת דלעתיד לבוא.

ט. און דאָס איז די כוונה (פנימית)
אין דברי ר' יוסי:

„יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות בשבת“
— ער זאל קענען עסן (אן אכילה
כלשהי)³⁶ בסעודה שלישית — דאָס זאל
ביי אים זיין אַן עונג, אין דעם וועט זיך
דערהערן די מעלה וואָס וועט נתגלה
ווערן ערשט לעתיד לבוא — מעלת
הגוף.

און דאָס איז די רא' וואָס דער רבי
נ"ע ברענגט פון מאמר ר' יוסי: ווי-
באלד אַז ר' יוסי האָט געזאָגט „יהא
חלקי כו'“, אע"פ וואָס עס שטייט „היום
לא“, האָט ער דערמיט געגעבן אַ נתינת
כח צו עסן אַן אכילה כלשהי ביי סעודה
שלישית באופן אַז דאָס איז אַ מעלה
(מען ווינשט זיך „יהא חלקי“) — ניט
בלויז איז עס ניט אַ גרעון אין דעם
„היום לא“, נאָר אדרבה — עס איז גודל
המעלה פון דעם שבת דלעתיד —
הנשמה ניוזנית מן הגוף.

(משיחות ש"פ בלק תשט"ז, אחש"פ תשל"ט)

אַז די סעודת לויתן ושור הבר דלעתיד
לבוא — וועט זיין אַ סעודה גשמיית.

ווייל אַז לרמז ע"ז איז די טעימה
כלשהי. — (עס איז אָבער אַ חידוש
גדול. וצ"ע וחיפוש אַ יסוד ע"ז³⁷).

ח. ובעומק יותר יש לומר:

דאָס וואָס דער שלימות השכר לעתיד
לבוא איז דוקא ביי נשמות בגופים, איז
ווייל דעמולט וועט נתגלה ווערן די
מעלת הגוף על הנשמה, ביז אַז הנשמה
תהא ניוזנית מן הגוף³⁸ — די נשמה
דארף אַנקומען צום גוף כדי ס'זאל זיך
אין איר דערהערן די דרגא פון עצמותו
ומהותו ית' וואָס מציאותו מעצמותו.

ועפ"ז יש לומר בנוגע סעודה
שלישית: אין דעם וואָס עס מוז זיין
עכ"פ די טעימה כלשהי — דריקט זיך
אויס אַן עילוי — מען איז מדגיש מעלת

באותו הזמן דאין בו לא אכילה כו'. אבל להעיר
מד"ה וישלח תרס"ו (ע' קה) דמפרש שהם ב' זמנים.

34) כבי"ח שהובא לעיל הערה 10 — שסעודה
שלישית היא כנגד שבת דלעתיד דיעשה סעודה
לצדיקים מליתן ובת זוגו, אבל בסעודה זו הרי יש
כרהמ"ז (פסחים ק"ט, ב). היינו סעודה בפת. —
ולהעיר מראב"ד לרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ד.

35) המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. וראה ד"ה לכל
תכלה תרנ"ט. וראה גם תורת שלום ע' 120 ואילך.

36) שעי' הובא במאמר אדנ"ע, כנ"ל.

בשלח ג

אין פ' שמות¹, אויפן פסוק „ויהי בדרך במלון וגו' ויבקש המיתר“, איז רש"י מפרש „(ויבקש המיתר) למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנתרשל נענש עונש מיתה, תניא א"ר יוסי, ח"ו לא נתרשל אלא אמר כו' הקב"ה צוני כו'“. וויבאלד רש"י זאגט ניט אויפן צווייטן פירוש אז דאס איז א דרש וכיו"ב (ניט ממש פשוטו של מקרא)², איז פאר-שטאנדיק, אז אויך ע"פ פשוטו של מקרא מאנט זיך נאך א פירוש צו באווארענען אז „ח"ו לא נתרשל“ — היינט פארוואס זאגט רש"י דא בפשיטות, אז „נתעצל במצוה“ און איז דערפאר נענש גע-ווארן, און ברענגט אפילו ניט א צווייטן פירוש, וואס זאל שולל זיין דעם ענין פון עצלות ביי משה'ן?

נאך מער: אויך לויטן ערשטן פירוש אין רש"י (דארט) איז ניט מובן: ווי-באלד אז משה איז שוין נענש געווארן אויף אן ענין פון התרשלות במצוה — איז דאך מובן ופשוט, אז פון דאן אן איז משה געווען זהיר אז ביי אים זאל ניט זיין ח"ו קיין ענין פון התרשלות במצוה. היינט ווי אזוי איז דא (רש"י מפרש אז עס איז) געווען בא משה'ן אן ענין פון „נתעצל במצוה“?³

(7) ד, כד.

(8) ומה שהביא שם בעל המאמר אינו לומר שפירוש זה אינו ע"פ פשט, אלא הוא רק לתוס' הסברה (לחריץ קושיא וכיו"ב) בשביל תלמיד מומלח — כמדובר כמ"פ.

(9) ואי"ז דומה למה שמצינו במשה שנענש על זה שלא הגיד להם חיקה והי' ביום הששי והכינו גו' (פרש"י פרשתנו טז, כב), כי שם י"ל דלא הי' מוכרח למסור להם לפני יום הששי, ועכ"פ לא אחר להגיד להם ציווי ה' עד לאחר זמנו. ולהעיר מלשון רש"י

א. בסוף פרשתנו, ביי מלחמת עמלק, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „וידי משה כבדים¹, און איז מפרש: „בשביל שנתעצל במצוה² ומנה אחר תחתיו נתייקרו ידי“³.

דער פירוש בזה בפשטות איז: רש"י איז אויסן צו מסביר זיין, אז הגם פון דעם לשון „וידי משה כבדים“ — לשון הווה — איז משמע, אז דאס איז געווען ביי אים דאמאלס א מצב תמידי (מצד זיין זקנה), איז רש"י מפרש אז דאס איז ניט אזוי, נאך סאיז דעמולט געשען צוליב א סיבה: „בשביל שנתעצל במצוה כו'“ נתייקרו ידי⁶.

מען דארף אבער פארשטיין:

- (1) יז, יב.
- (2) בדפוס שני ובא' מכת"י רש"י שתח"י „מן המצוה“.
- (3) בכמה כת"י רש"י שתח"י ליתא „נתייקרו ידי“ בסוף פרש"י.
- (4) כמ"ש ברלב"ג סוף פרשתנו „יתכן שהי' גדול הגוף והי' עס זה זקן“ ועד"ז באברנאל כאן. — אבל ראה ברכה לד, ז. פרש"י שם לד, א. ועוד.
- (5) אבל אינו מפרש בפשט כמ"ש הראב"ע כאן (ועד"ז בחזקוני וטור הארוך ועוד) „כי אין כח באדם להרים ידיו יום שלם ואפילו שעות מועטות“, כי אז הוליל „ויכבדו ידי משה“, להורות שנעשו כבודות מהרמת ידיו הנזכרת בפסוק שלפנ"ז.
- ומטעם זה גופא מובן למה לא נאמר לפי פרש"י „שנתעצל במצוה... נתייקרו ידי“ — „וכבדו ידי“, דאז היינו מפרשים כהראב"ע, וראה משכיל לדוד כאן. וראה הערה 16.
- (6) ולהעיר מפרש"י וארא ט, ח ד"ה וזרוק משה „וכל דבר הנזרק כנח“ (וראה מפרש"י רש"י שם), וראה פרשתנו יז, ו „והכית בצור גו'“ ובפרש"י „מכאן שהמטה הי' של מין דבר חזק ושמו סנפרינון והצור נבקע לפניו“, ומשמע שהוא מחמת ההכאה בחזק (נוסף לזה שהמטה עצמו הוא כבד).